

Perkasoje aptiktas 30–50 cm storio kultūrinis sluoksnis, židiny, krosnelės padas. Rasta nemažai lipdytinės keramikos grublėtu, brūkšniuotu, lygiu paviršium, trinamosios garnos su viršutiniu ir apatiniu akmenimis, trintuvas. Aptikta taip pat ir keramikos, liesintos augalinėmis priemaišomis, titnaginis strėlės antgalis su įtvara.

Taiigi Sartų ežero saloje aptiktos neolito ir pirmojo tūkstantmečio pirmosios pusės gyvenvietės liekanos bei X–XII a. suardytas kapas. Tyrinėjimus tikimasi tęsti.

Gytis Grižas

Survey of Dumblynė island in Lake Sartai

In 1996 LNM conducted a survey of Dumblynė Island in Lake Sartai. The team examined an area of 32 m², which produced remains of settlements from the Neolithic period and early 1st millennium as well as artifacts from the destroyed burial dating to the 10th–12th centuries.

Gytis Grižas

Zapsės kapinyno tyrinėjimai

1996 ir 1997 m. LNM archeologinė ekspedicija tęsė akmenis amžiaus gyvenvietės ir III–V a. kapinyno prie Zapsės upės tyrinėjimus. Ištirtas 198 m² plotas, aptikta aštuoni kapai, kelios duobės ir pora akmenų krūšnių. Pirmas degintinis kapas rastas 1992 m. (žr. *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 152–153), o dar trys griautiniai kapai aptikti 1995 m. (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 109–110).

K a p a s Nr. 5. 20 cm gylyje, iškart po miškožemiu, pasirodė 4 akmenys maždaug 10x15 cm dydžio. Du akmenys beveik dengė vienas kitą, kiti du gulėjo kiek išilgai ŠP kryptimi. Po akmenimis, 30–35 cm gylyje, ėmė ryškėti kiek tamsesnio smėlio duobės kontūras. Dėmė, orientuota ŠV–PR kryptimi, buvo 180x70–50 cm dydžio, 10 cm gylio, išžesto ovalo formos, siauresnė

PR gale. R pakraštyje buvo anglinga juosta. Išpreparavus išryškėjo labai apnykusių griaučių liekanos, mirusysis palaidotas galva į Š. Išliko apnykusi kaukolė, dešinėsios kojos bei dubens kaulų fragmentų. Dešinėje kaukolės pusėje aptiktas geležinis lazdelinis smeigtukas, greta – žalvarinės grandelės pusė. Krūtinės srityje rastas sulūžęs geležinis pincetas ir neaiškios paskirties geležinio dirbinio fragmentas. Juosmens srityje aptikta surūdijusi geležinė diržo sagtis, už 15 cm – žalvarinė grandelė.

K a p a s Nr. 6. Kapo duobės kontūrai ėmė ryškėti 40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, tačiau buvo labai sunkiai įžiūrimi. Dėmė buvusi ištęsto ovalo formos 9° ŠR kryptimi, 185x60–30 cm dydžio (siauresnė P gale), iki 19 cm gylio. Griaučiai labai apnykę, galva į Š. Išliko apirusi kaukolė, rankų, kojų ir dubens kaulų fragmentų. 7 cm į R nuo kaukolės rastas mažas geležinis ietigaliukas. Krūtinės srityje, apie 25 cm žemiau kaukolės, buvo geležinė lankinė segė profiliuota kojele. Tai apie 50 metų vyro kapas.

K a p a s Nr. 7. 45 cm gylyje pradėjo ryškėti ovalo formos 100x50–60 cm dydžio dėmė, orientuota į ŠP. PR duobės gale išsiskyrė 40 cm ilgio 5 cm pločio degėsių juosta. ŠV duobės kampe virš galvos aptiktas mažas molinis puodelis. Kaukolė visiškai sunykusi, likę tik 7 maži dantukai. Kaklo vietoje aptikta karolių apvara iš 19 stiklo ir gintaro karolių. Į PV nuo aparvelės rasta maža vaikiška apyrankė, padaryta iš žalvarinės tordiruotos vielos. Apyrankė buvusi ant dešinėsios rankos, joje išlikę du smulkūs kauliukai. Tai 4–7 metų mergaitės kapas.

K a p a s Nr. 8. 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus ŠV–PR kryptimi išryškėjo vos žymi ovalo formos 100x50 cm dydžio, 10–12 cm gylio dėmė. duobės ŠV gale rastas gintarinis karoliukas. Matyt, tai buvęs vaiko kapas.

K a p a s Nr. 9. Iškart po miškožemiu pasirodė pirmieji akmenys. Aptikta akmenų krūsnis, vienu lygiu sukrauti 4 didesni (15x20 cm) ir 4 mažesni (10–8 cm) natūralūs akmenys. Aplink krūsnį ėmė ryškėti Š–P kryptimi orientuotos ovalios 125x80 cm dydžio dėmės kontūras labai neryškiau R kraštu. 10 cm giliau rasti 2 gintariniai karoliai ir pora žmogaus dantų. Duobės gylis 23 cm. Tai buvęs 5–10 metų vaiko kapas.

Lyg atskirai prie kapo R krašto prijungta 100x60 cm tamsesnio smėlio su neryškiais kontūrais ovali dėmė. Š gale buvo degėsių su aiškiais anglių liekanomis. Radinių nerasta. Gal tai kapo Nr. 9 duobės tęsinys.

K a p a s Nr. 10. Duobės kontūrai ėmė ryškėti iškart po velėna, 20 cm gylyje; ji 210x80 cm dydžio, iki 10 cm gylio, išžesto ovalo formos, orientuota į ŠP. Griaučiai labai apnykę, galva į Š. Išliko apirusi kaukolė, kojų kaulų fragmentų. 35 cm į ŠR nuo kaukolės rastas geležinis ietigalis, o 50 cm į Š – arklio dantis. Tarp kojų kaulų gulėjo 10x10 cm dydžio akmuo.

K a p a s Nr. 11. Iškart po velėna aptikti penki akmenys; po jais duobės kontūrai ėmė ryškėti 35 cm gylyje, ŠP kryptimi; ji išžesto ovalo formos, 209x60 cm dydžio, 40 cm gylio. Griaučiai apnykę, galva į Š, bet kaukolės padėtis (rasta ant dubens kaulų) rodo, kad kapas buvo išplėštas. 35 cm nuo kaukolės rastas geležinis lazdelinis smeigtukas, duobės ŠV pakraštyje – geležinis lauro lapo formos ietigalis.

K a p a s Nr. 12. Miškožemyje pastebėta didelė keramikos fragmentų ir degintų kauliukų, pasklidusių 4 m spinduliu, sankaupa. 15 cm gylyje rastas ant šono gulintis puodas-urna, nuarta viena puse. Jis buvęs apie 23 cm skersmens, 25 cm aukščio, grublėtu paviršiumi su lygiu pakraštėliu, ornamentuotu duobučių eilute. Po juo pastebėta 20 cm skersmens ir 10 cm gylio duobutė, pilna tamsaus smėlio. Tai degintinis kapas urnoje.

Be kapų, rasta keletas duobių ir akmenų krūsnų. Akmenų krūsnys panašios, plačiau aprašoma rastoji 1996 m. Ji aptikta 35 cm gylyje, iškart po miškožemio sluoksniu, sukrauta iš 25 akmenų, apėmė 80x50 cm plotelį (aukštis tarp aukščiausio ir žemiausio akmens 5 cm; 2 akmenys didesni – 10x8x9 cm, 5x7x5 cm – ir 23 maži). Visi akmenys suskilę, perdegę, P pusėje sudėti tankiau, o į Š retėjo. Tarp akmenų aptikta titnagų ir vienas sudegęs kauliukas. Po pačia krūsnimi ir aplink ją pastebėta tamsesnio smėlio 10 cm gylio dėmė, kurios fone išsiskyrė dvi perdegusio smėlio dėmės. Rytinė dėmė – 110x50 cm dydžio – išryškėjo po pačia krūsnim, o 30 cm atstumu – vakarinė, 55x40 cm dydžio; abi buvo tik 2–4 cm storio. Radinių neaptikta. Paskirtis ir datavimas neaiškūs.

Paskutinių dvejų metų kasinėjimai praplėtė žinias apie kapinyno chronologiją (III–V a.), lokalizaciją bei laidoseną. Kapinynas turėtų užimti visą kalvą iki griovos, kur į V tęsiasi I tūkst. vidurio gyvenvietė.

Gytis Grižas

Research on Zapsė cemetery

In 1996–1997 LNM researched Zapsė cemetery. An area of 198 m² was examined, which produced 1 pit, 1 cairn, 7 primary burials and 1 destroyed cremation burial in an urn. The cemetery dates to the 3rd–5th centuries.

Vytautas Kazakevičius

Tyrinėjimų Kalniškiuose dešimtmetis

Kalniškių (Raseinių raj., Ariogalos s-ja) kapinynas įrengtas dešiniajame Dubysos krante, ant antrosios terasos. Tai Dubysos slėnio kyšulys, nutįšęs R–V kryptimi, plėtėjantis ir aukštėjantis į V. Šio kyšulio V dalyje ir yra kapinynas. Iš R, P ir Š kapinyną nuo gretimų laukų skiria nedideli iš šaltinių ištekantys bevardžiai upeliai giliais slėniais. Kapinynas V ribojasi su didele plokščia kalva. Apie 300 m į Š nuo kapinyno, kitame kyšulyje, yra Bažavalės piliakalnis, vietos žmonių vadinamas Barsukalniu.

1997 m. sukako 10 metų, kai su pertraukomis Kalniškių kapinynas tyrinėjamas (žr. *ATL 1984 ir 1985 metais*, V., 1986, p. 52–53; *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 83; *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 99–103; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 154–158; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 111–115). Iki dabar kapinyno teritorijoje iširta 2644 m², rasta 200 griautinių V–VI a. (keli iš jų gali būti III–IV a. ir 1 vėlyvojo neolito kapas) bei 15 degintinių V–VI a. kapų (vienas iš jų datuotinas XI–XII a.).

1996–1997 m. Kalniškių kapinyno R ir PR dalyse iširtas 667 m² plotas, aptikti 62 V–VI a. kapai, iš kurių 59 yra griautiniai ir 3 degintiniai.

Mirusieji laidoti stačiakampėse užapvalintais kampais ir netaisyklingo ovalo formos duobėse, nuo 80x30 iki 290x180 cm dydžio ir iki 175 cm gylio. 27 kapų duobių dugnuose aptikta atskirų akmenų arba jų konstrukcijų. Kapas Nr. 190 buvo ištaisai užklotas akmenimis, jie sudarė 160x55 cm dydžio grindinį. 21 kape pastebėta lentinių karstų pėdsakų. Karstai buvę stačiakampiai ir trapecijos formos, nuo 80x30 iki 200x45 cm dydžio. Kaip matyti